

UDK 929:347.961 Petar Perencan
94(497.5 Zadar)“1365/1392“(093)
Primljeno: 9. 2. 2015.
Prihvaćeno: 9. 5. 2016.
Izvorni znanstveni rad

Prilog životopisu zadarskoga bilježnika Petra Perencana (1365. – 1392.)

Anita Bartulović
Odjel za klasičnu filologiju
Sveučilište u Zadru
Ulica Mihovila Pavlinovića 1
23 000 Zadar
Republika Hrvatska
E-adresa: abartulo@unizd.hr

Dosadašnje medievističke spoznaje o zadarskome bilježniku iz druge polovice 14. stoljeća Petru zvanome Perencan pokojnoga gospodina Azona de Lemicitisa iz Padove odnose se samo na osnovne podatke o njegovu djelovanju kao javnoga, kurijalnoga i kaptolskoga bilježnika. Uvidom u objavljenu i većim dijelom neobjavljenu arhivsku građu, koja se čuva u Državnome arhivu u Zadru, u radu se otkrivaju nepoznati podaci iz Perencanova javnog djelovanja i osobnoga života na temelju kojih se upotpunjuje i dijelom revidira njegov životopis.

Gljučne riječi: srednji vijek, Zadar, bilježnik Petar Perencan, javni život, privatni život, biografski izvori

Uvod¹

U predgovorima dosadašnjih izdanja zadarskih bilježnika vrlo je malo prostora posvećeno njihovim životopisima.² To bi se moglo pripisati tomu što priređivači

¹ Ovaj rad čine dijelom prerađena i dopunjena poglavlja iz moje disertacije “Paleografska, diplomatska i filološka analiza spisa zadarskoga bilježnika Petra Perencana (1361. – 1392.)”, (dalje: PDFa) (doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, 2014), 9-20, 21-29.

² Vidi predgovore u: Mirko Zjačić, ur., *Spisi zadarskih bilježnika Henrika i Creste Tarallo 1279.-1308. Spisi zadarskih bilježnika*, sv. 1 (Zadar: Državni arhiv u Zadru, 1959); Jakov Stipišić, Mirko Zjačić, ur., *Spisi zadarskih bilježnika Ivana de Qualis, Nikole pokojnog Ivana i Gerarda iz Padove 1296.-1337. Spisi zadarskih bilježnika*, sv. 2 (Zadar: Državni arhiv u Zadru, 1969); Jakov Stipišić, ur., *Spisi zadarskog bilježnika Franje Manfreda de Surdis iz Piacenze 1349.-1350. Spisi zadarskih bilježnika*, sv. 3 (Zadar: Historijski arhiv Zadar, 1977); Robert Lejnak, Josip Kolanović, ur., *Andreas condam Petri de Canturio 1353.-1355. Spisi zadarskih bilježnika*, sv. 4 (Zadar: Državni arhiv u Zadru, 2001); Robert Lejnak, Josip

nisu raspolagali dostatnim podacima o životu samih bilježnika jer je sačuvano premalo spisa iz bilježničke produkcije u odnosu na broj bilježnika koji su djelovali u tome razdoblju. Tako su za razdoblje od 1279. do 1356. godine sačuvani registri sedmorice bilježnika, dok je u tome istom razdoblju djelovalo još 38 bilježnika za koje se zna, a čiji registri uopće nisu sačuvani.³ Stoga se može pretpostaviti da je gubitak tih registara, koji bi sadržavali privatne ugovore, isprave i oporuke bilježnika kao običnih građana, utjecao na oskudnost njihovih životopisa. Oskudnosti životopisa pridonosi još i fragmentarna očuvanost prvih šest bilježničkih registara kao i gubitak ostalih vrsta srednjovjekovnih komunalnih spisa. Osim toga, među sačuvanim registrima velikim dijelom nema vremenskoga preklapanja te je to još jedan od razloga zašto su zaista vrlo rijetki ugovori koje su bilježnici kao privatne osobe dali sastaviti kod svoga kolege bilježnika.⁴

Za razliku od prethodno spomenutoga razdoblja druga polovica 14. stoljeća nešto je bolje dokumentirana raznovrsnijom arhivskom građom pa su tako pored bilježničkih u većoj mjeri sačuvani sudski i kaptolski spisi. Što se tiče bilježničkih spisa, broj je bilježnika, čiji su registri sačuvani, skoro dvostruko povećan,⁵ a među registrima postoji kontinuitet (izuzev razdoblja od svibnja 1356. do početka 1366. godine u kojemu nije sačuvan ni jedan registar) i vremensko preklapanje te većina njih sadrži znatniju količinu građe. Upravo su u njima sačuvani brojni podaci o bilježnicima, koji se odnose na njih kao privatne osobe u različitim ulogama u pojedinim ispravama.

Jedan je od zadarskih bilježnika iz toga razdoblja bio i Petar zvan Perencan pokojnoga gospodina Azona de Lemicetisa iz Padove, čiji se golemi sačuvani korpus sastoji od bilježničkih, sudskih i kaptolskih spisa. U dosadašnjoj se literaturi o njemu ponešto pisalo i to ponajviše iz perspektive njegovih spisa (Karbić i ostali, Grbavac, Popić), dok sam Perencan nije bio u središtu istraživanja. Najviše se podataka o Perencanu može pronaći u predgovoru izdanja Kaptolskoga registra kao najstarijega sačuvanog registra Zadarskoga kaptola.⁶ U predgovoru se navodi da se Perencan prvi put javlja u Zadru 6. prosinca 1365. kada se spominje njegova najranija bilježnička isprava, koja nije sačuvana, i da je od tada gotovo neprekinuto obavljao bilježničku praksu do početka devedesetih godina. U tome je periodu

Kolanović, ur., *Andreas condam Petri de Canturio 1355.-1356. Spisi zadarskih bilježnika*, sv. 5 (Zadar: Državni arhiv u Zadru, 2003).

³ Vidi popis bilježnika za to razdoblje u: Branka Grbavac, "Zadarski notari u 13. i 14. stoljeću" (magistarski rad, Sveučilište u Zagrebu, 2006), 165-169.

⁴ Za bilježnike Henrika, Krestu Taralla i Ivana de Qualisa vidi: Nada Klaić, Ivan Petricioli, *Prošlost Zadra II: Povijest Zadra u srednjem vijeku do 1409.* (Zadar: Filozofski fakultet, 1976), 201, 227, 462.

⁵ Vidi na kraju ovoga uvodnog dijela imena bilježnika iz toga razdoblja kao i bilješku 9.

⁶ Damir Karbić, Maja Katušić, Ana Pisačić, ur., "Velika bilježnica zadarskog kaptola (Srednjovjekovni registri zadarskog i splitskog kaptola, sv. 2)", *Fontes* 13 (2007): 9-10. Općenito o djelovanju kaptola kao vjerodostojnoga mjesta vidi predgovor koji je napisao Mladen Ančić, ur., "Registar Artikucija iz Rivignana (Srednjovjekovni registri Zadarskog i Splitskog kaptola, sv. 3)", *Fontes* 11 (2005): 11-77.

obnašao službu komunalnoga (1365. – 1391.) i kurijalnoga bilježnika (travanj i svibanj 1366., ožujak i travanj 1367. godine) te kaptolskoga pisara (1380. – 1392.). Iz razdoblja njegova obnašanja različitih službi sačuvani su kaptolski registar, koji se čuva u Arhivu HAZU-a, te malobrojni sudski spisi kao i bilježnički registar, koji se nalaze u Državnome arhivu u Zadru. Na osnovi praznine u kronologiji upisa u bilježničkome registru priređivači pretpostavljaju da je Perencan imao kraći prekid bilježničke službe između 1374. i 1376. godine pod nepoznatim okolnostima. Branka Grbavac, pišući između ostaloga o privatnome i društvenome životu zadarskih bilježnika, iznosi za ilustraciju brojne nove spoznaje za pojedine od njih, ali ne i za Perencana.⁷ Tomislav Popić u knjizi o srednjovjekovnome zadarskom sudstvu – pri osvrtnu na bilježnike u službi Velikoga sudbenog dvora građanskih sporova (*Curia maior civilium*) – donosi nov podatak o Perencanovoj sudskoj bilježničkoj službi navodeći prijepis izvješća iz rujna 1366. godine za spor pokrenut u ožujku iste godine, a pronađen u sudskim spisima Ivana de Polisa, kojim se potvrđuje da ga je Perencan tada zamjenjivao.⁸

Je li moguće da o Perencanovu tridesetogodišnjem djelovanju u službi zadarske komune postoje samo ti šturi podaci – uzevši u obzir činjenicu da su iz razdoblja njegova djelovanja osim njegovih spisa sačuvani i bilježnički registri deseterice njegovih kolega kao i ostale vrste spisa? Uvidom u objavljenu i neobjavljenu arhivsku građu u ovome se radu donose nove spoznaje o Perencanovu javnom i privatnom životu u cilju upotpunjavanja i dijelom revidiranja njegova dosadašnjeg životopisa.

Korpus na kojemu se temelji ovaj rad čine do sada najvećim dijelom neobjavljeni arhivski spisi iz Državnoga arhiva u Zadru. Njega čine: iz fonda *Bilježnici Zadra* registri samoga Perencana (1366. – 1392.) te registri bilježnika Perencanovih suvremenika, a to su Vannes Bernardov iz Ferma (1375. – 1404.), Petar iz Sarzane (1375. – 1416.), Ivan de Casulis (1381. – 1417.), Artikucije iz Rivignana (1383. – 1416.), Rajmund de Modiis iz Asule (1384. – 1389.), Nikola de Flumine (1389. – 1392.) i Jordan de Nodroigna (1390. – 1400.);⁹ potom rukopisna građa inven-

⁷ Grbavac, "Zadarski notari", 170, previdom navodi da se Perencanova najranija isprava od 13. srpnja 1361. spominje u 35. inventaru, koji je objavio Leljak (vidi bilješku 10). Međutim, radi se o oporuci koju je toga datuma sastavio bilježnik Ivan de Thomassis iz Imole, a čiji je prijepis učinio Perencan 22. travnja 1367. godine. Isto tako treba odbaciti podatak da je najstarija Perencanova isprava s datumom od 22. ožujka 1361. godine zbog nepodudaranja godine s indikcijom (Bartulović, PDFa, 13). Na ovome mjestu zahvaljujem recenzentima na svim primjedbama i konstruktivnim savjetima. U CD XII, 652-653 za oporuku Kože de Begna iz 1359. godine stoji napomena priređivača da je rukopis Perencanov, no pogledavši HR-DAZD-fond 338-Dominikanski samostan sv. Dominika, perg. br. 103 (stara signatura 725), uvjerali smo se da rukopis ipak ne pripada Perencanu. To se može vidjeti, primjerice, po načinu oblikovanja vodoravne crtice kod kratica, koja je kod ovoga bilježnika odviše lepršava, dok je kod Perencana odmjerenija; slova su šira i uglatija nego Perencanova, razmak je između riječi znatno širi nego kod Perencana, potpuno je različito oblikovanje majuskulnoga slova *a* i tako dalje.

⁸ Tomislav Popić, *Krojenje pravde. Zadarsko sudstvo u srednjem vijeku (1358.-1458.)* (Zagreb: Plejada, 2014), 38.

⁹ Dio neobjavljenoga bilježničkog korpusa iz toga razdoblja čine i registri Lovre de Alexandrinisa iz Reggija (1371. – 1372.), prezbitera Ilije (1378. – 1379.) i Vannesa Dominikova iz Ferma (1389. – 1395.).

tara preminulih zadarskih građana iz fonda *Općina Zadar, Inventari zadarskih građana*;¹⁰ sudski spisi¹¹ iz fonda *Općina Zadar, Veliki dvor zadarske komune* te pojedinačne neobjavljene bilježničke pergamene iz fondova samostana Sv. Kuzme i Damjana te Sv. Nikole i Sv. Dominika. U radu se koriste i regesti isprava zadarskih bilježnika, koje je sastavio zadarski antikvar Guerrin Ferrante, a čuvaju se u Znanstvenoj knjižnici u Zadru, kao i podaci prikupljeni iz objavljenih isprava u *Diplomatičkome zborniku*, koji do sada nisu bili uzeti u razmatranje.

Javni život

Polazeći od do sada poznatih spoznaja o djelovanju Petra Perencana, na ovome se mjestu one u sadržajnome smislu upotpunjuju, a odnose se na njegovo javno djelovanje i njegov bilježnički korpus.

Nekoliko se osnovnih podataka o Perencanu, kao i kod većine bilježnika, nalazi u eshatokolu isprava koje je sastavljao.¹² Ti se podaci odnose na njegovo podrijetlo iz Padove i na očevo ime (*Petrus dictus Perencanus condam domini Açonis de Lemicetis de Padua*), a prema apoziciji *dominus* uz očevo ime očigledno je potjecao iz ugledne obitelji. Inače je bilo uobičajeno da su bilježnici u dalmatinskim komunama od 13. stoljeća pa nadalje bili stranci, najčešće s Apeninskoga poluotoka.¹³

Iz eshatokola isprava u bilježničkome potpisu također se vidi da je imao titulu profesionalnoga bilježnika (*notarius imperiali auctoritate*). Stečena titula implicira da se, poput velikoga broja bilježnika s područja Dalmacije, mogao školovati u Bologni, gdje je djelovalo čuveno pravno sveučilište, ili pohađati u svojoj rodnoj Padovi pravnu školu, osnovanu oko 1222. godine kao ogranak bolonjske škole.¹⁴ Perencan bi mogao biti padovanski student, a pretpostavka se zasniva na

U njima nije pronađen nijedan podatak o Perencanu, što se može pripisati fragmentarnosti njihovih spisa (jedino je nešto opsežniji registar Vannesa Dominikova).

¹⁰ Prvih šezdeset inventara izdao je Robert Leljak, ur., *Inventari fonda Veličajne općine zadarske Državnog arhiva u Zadru godine 1325.-1385.*, sv. 1 (Zadar: Državni arhiv u Zadru, 2006). Osnovne povijesne, paleografske i diplomatske podatke o objavljenim inventarima donosi Linda Mijić, "Latinitet inventara fonda Veličajne općine zadarske Državnog arhiva u Zadru (godine 1325.-1385.);" (doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, 2014), 5-19.

¹¹ Popić je u prilogu svoje knjige *Krojenje pravde* objavio trideset sudskih dokumenata Velikoga sudbenog dvora.

¹² Objavljeno je 48 Perencanovih isprava u: Tadija Smičiklas i dr., ur., *Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae* (dalje: CD), sv. XIII-XVII (Zagreb: JAZU, 1915 – 1981). Popis objavljenih Perencanovih bilježničkih isprava vidi u: Bartulović, PDFa, 27-28 u bilj. 35-45. Osim tih isprava u CD-u su objavljena i dva Perencanova prijepisa, koja nisu uvrštena u navedeni popis. Prvi je prijepis oporuke iz 1340. učinjen 1366. godine (Tadija Smičiklas i dr., ur., CD X (Zagreb: JAZU, 1912), 538-546), a drugi je prijepis isprave o dražbi iz 1347. učinjen 1370. godine (Tadija Smičiklas i dr., ur., CD XI (Zagreb: JAZU, 1913), 397-400).

¹³ O tome vidi: Grbavac, "Zadarski notari", 80-83.

¹⁴ O pravnoj školi u Bologni i Padovi vidi: Ivan Beuc, "Statut zadarske komune iz 1305. godine", *Vjesnik Državnog arhiva u Rijeci* II (1954): 498-499; Rashdall Hastings, *The Universities of Europe in the Middle Ages*, vol. I (Oxford: At the Clarendon Press, 1895), 89-268; Rashdall Hastings, *The Universities of Euro-*

njegovu apostrofiranju u imenskoj formuli Jakova pokojnoga Filipa iz Senja, koji se pojavljuje u dva ugovora iz kolovoza 1367. godine kao svjedok i kao stranka, da je student prava u Padovi na četvrtoj godini.¹⁵ Moglo bi se pretpostaviti da je Perencan poznao Jakova kao studenta s niže godine jer do sada nema potvrde o tome da je prije dolaska u Zadar negdje drugdje obavljao bilježničku službu.¹⁶ Osim toga, nije uobičajeno da se u imenskoj formuli navodi da je netko student.¹⁷ Uz titulu profesionalnoga bilježnika Perencan je koristio u svome bilježničkom potpisu i titulu *Iadre notarius iuratus* s decidiranim imenom komune u kojoj je dobio dozvolu za obavljanje službe temeljem položene prisege.¹⁸

Osim navedenih službi obavljao je i službu kurijalnoga bilježnika u Velikome sudbenom dvoru građanskih sporova. Titula *notarius ad ciuilia deputatus*, uz navedene Perencanove titule, nije potvrđena. Razlog tomu može biti što nisu sačuvane naslovne stranice dvaju svežnjića u kojima je protokolirao najvažnije točke pojedinačnog sudskog predmeta s nazivom sudske knjige, imenom bilježnika i datumom – kao što su sačuvane naslovne stranice svežnjića bilježnika Klerika Broniktova iz Ferma i Ivana de Polisa iz Parme.¹⁹ S druge je strane moguće da tu titulu nikada nije ni imao uzevši u obzir da je on bio kratko vrijeme sudski bilježnik na zamjeni. Naime, iz razdoblja njegove kurijalne djelatnosti potječu spisi nastali u travnju i svibnju 1366. godine te u ožujku i travnju 1367. godine,²⁰ što se prema Popiću poklapa s dva perioda izbivanja Ivana de Polisa, bilježnika koji je bio u toj službi od kolovoza 1365. do konca travnja 1367. godine.²¹ Prema podacima iz Perencanova registra da je Ivan de Polis uoči samoga svog odlaska iz Zadra tri puta bio svjedok kod Perencana u lipnju i koncem srpnja 1366. godine²² može se pretpostaviti da je on tada uputio Perencana u pojedinosti predmeta u tijeku pokrenutoga na inicijativu Gvida de Matafarisa 15. ožujka 1366. godine. U prilog toj pretpostavci ide napomena samoga Ivana de

pe in the Middle Ages, vol. II, part 1 (1895; repr. London: Oxford University Press, 1936), 9-21; Heinrich Denifle, *Die Entstehung der Universitäten des Mittelalters bis 1400* (1885; repr. Graz: Akademische Druck- und Verlagsanstalt, 1956), 40-59, 132-218, 277-289. O školovanju bilježnika i njihovu stjecanju titula vidi: Grbavac, "Zadarski notari", 75-80.

¹⁵ Hrvatska (dalje: HR) – Državni arhiv u Zadru, Zadar (dalje: DAZD) – fond 31 – Bilježnici Zadra (dalje: BZ), Petrus Perencanus (dalje: PP), b. I, fasc. 6, fol. 7v, 8. Radi se o Jakovu de Raduchisu, koji će se nakon studija vratiti u Zadar i postati sudac Velikoga sudbenog dvora. O njemu vidi: Mladen Ančić, "Od tradicije sedam pobuda do dragovoljnih mletačkih podanika", *Povijesni prilozi* 37 (2009): 50-51.

¹⁶ O bilježnicima koji su vršili službu u više gradova vidi: Branka Grbavac, "Notarijat na istočnojadranskoj obali od druge polovine 12. do kraja 14. stoljeća" (doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, 2010), 18, 21, 25, 33, 36-39, 50-51, 53-55, 58, 60, 62-63.

¹⁷ Kao potvrda za to mogu poslužiti bilješke 56 i 110 koje se odnose na notare Nikolu de Fluminea i Alberta de Saladinisa prije nego su postali notari, dakle u razdoblju kada su vrlo vjerojatno studirali.

¹⁸ O tome koje su obaveze bilježnika proizlazile iz sadržaja prisege vidi: Grbavac, "Zadarski notari", 26-30.

¹⁹ HR-DAZD-fond 22-Općina Zadar, Veliki dvor zadarske komune (dalje: CMC), kut. 3, fasc. 1, fol. 25, 26, 66.

²⁰ HR-DAZD-22-CMC, kut. 3, fasc. 1, fol. 46-53v, kut. 6, fasc. 7, fol. 1-15v.

²¹ Vidi bilj. 8.

²² HR-DAZD-31-BZ, PP, b. I, fasc. 1, fol. 8v, fasc. 3, fol. 19, 21v.

Polisa uz prijepis izvješća od 23. rujna 1366. godine učinjenoga na temelju Perencanovih spisa,²³ a odnosi se na navedeni predmet. Taj predmet nije sačuvan među deset sačuvanih sudskih predmeta pisanih Perencanovom rukom.

Pored navedenih titula Perencan svoj bilježnički potpis u kaptolskim ispravama dopunjuje i titulom *ac tocius capituli Iadriensis/Iadre scriba* u periodu od 1380. do 1392. godine kada je bio kaptolski pisar.²⁴

Iz razdoblja Perencanova djelovanja na mjestu komunalnoga, sudskoga i kaptolskoga bilježnika ostali su sačuvani već spomenuti bilježnički i kaptolski registar te sudski spisi. Njegovu korpusu pripadaju i objavljene pojedinačne bilježničke i kaptolske isprave na pergameni, od kojih je sačuvan samo dio.²⁵ Tomu se do sada poznatome Perencanovu korpusu treba pribrojati: objavljena isprava na pergameni kojoj nije naveden bilježnik jer nedostaje Perencanov bilježnički potpis;²⁶ četiri neobjavljene isprave na pergameni (kaptolska iz Arhiva Zadarske nadbiskupije²⁷ i tri bilježničke iz Zadarskoga arhiva);²⁸ polovica stranice iz izgubljenoga bastardela²⁹ i osam inventara pisanih njegovom rukom.³⁰

Perencanovi bastardeli nisu sačuvani, ali na postojanje istih upućuje sam Perencan³¹ kao i spomenuta polovica stranice pronađena među stranicama njegova registra, koja širinom odgovara dvostruko uzdužno presavijenome arku.³² Ta polovica stranice sadrži skraćenu verziju kupoprodajnoga ugovora i na kraju potpis suca egzaminatora, a opširnija varijanta sadržaja zapisanoga na polovici stranice

²³ *Reperitur in actis Aconis de Limicetis de Padua, notarii subrogati loco mei Iohannis de Pollis, tempore quo iueram Neapolim, secundum partem captam in Maiori et generali consilio Iadre, die ultimo augusti, scriptura tenoris infrascripti...* (HR-DAZD-22-CMC, kut. 3, fasc. 1, fol. 167). Prijepis preuzet od Tomislava Popića, *Zadarski sud Curia maior ciuilium i njegovo djelovanje* (doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, 2011), 14, bilj. 47.

²⁴ CD XVI, 549, CD XVII, 150, 233, 258.

²⁵ O sačuvanosti objavljenih pergamena vidi u: Bartulović, PDFa, 27, bilj. 35.

²⁶ HR-DAZD-338-Dominikanski samostan sv. Dominika, perg. br. 130 objavljena je u CD XVI, 224-225, što je suprotno navedenome u PDFa, 27, bilj. 37.

²⁷ Ante Gulin, *Srednjovjekovni Katedralni kaptol Svete Stošije* (Zagreb: HAZU, 2011) 80, navodi signaturu AZN, KA, perg. br. 14/14/IV.

²⁸ HR-DAZD-fond 337-Benediktinski samostan sv. Kuzme i Damjana na Pašmanu, perg. br. 99, HR-DAZD-338-Dominikanski samostan sv. Dominika, perg. br. 109, HR-DAZD-339-Samostan klarisa sv. Nikole, perg. br. 227. Za pergamenu br. 293 (stara signatura kaps. XVI, br. 18) iz HR-DAZD-fond 336-Benediktinski samostan sv. Krševana u CD XVII, 137 stoji u napomeni da je dokument nestao te da je sadržaj isprave preuzet iz prijepisa Tadije Smičiklase.

²⁹ O načinu vođenja bilježničkih spisa vidi: Jakov Stipišić, *Pomoćne povijesne znanosti u teoriji i praksi* (Zagreb: Školska knjiga, 1991), 150-157.

³⁰ HR-DAZD-fond 19-Općina Zadar, Inventari zadarskih građana (dalje: Inventari), b. I, inv. 28, fol. 1, inv. 33, fol. 2-3v (na fol. 4 nalazi se dopuna potvrdi o predstavljanju inventara), inv. 38, fol. 1, inv. 43, fol. 1, inv. 44, fol. 1, inv. 53, fol. 1, inv. 79, fol. 1, inv. 86, fol. 1-1v.

³¹ HR-DAZD-31-BZ, PP, b. I, fasc. 9, fol. 24v.

³² U IV. busti Artikucijeva bilježničkoga registra prva su dva bastardela u obliku dvostruko uzdužno presavijenoga arka, a druga dva u obliku dvostruko poprečno presavijenoga arka.

nalazi se u bilježničkom registru.³³

Također dio Perencanova bilježničkoga korpusa čini osam inventara dobara preminulih građana iz zadarskoga arhivskog fonda *Općina Zadar*. Do sada se ti inventari nisu paleografski analizirali radi utvrđivanja sastavljača inventara na temelju rukopisa. Inventari su zanimljivi s paleografskoga stajališta zbog toga što se u većini njih izmjenjuju po dva ili tri različita rukopisa. Za veliki se broj rukopisa eksplicitno ne navodi ime bilježnika koji zapisuje uvodni dio inventara i/ili popis stvari ni ime privatne osobe ako bilježi popis stvari. U prvoj se busti toga fonda na temelju grafijskih osobitosti može prepoznati osam inventara pisanih Perencanovom rukom.³⁴ Za četiri inventara postoji ili sačuvana potvrda o njihovu predstavljanju (*Presentatio inuentarii cum protestatione bonorum, que condam fuerunt* ...) i/ili oporuka u bilježničkom registru ili regist oporuke koji je svojedobno sastavio Guerrin Ferrante. Postojanje takvih dokumenata još više potvrđuje da su grafijske osobitosti tih inventara upravo Perencanove. Naime, prema mišljenju Linde Mijić, bilježnik koji je pisao uvodni dio u inventaru najčešće je sastavio i oporuku,³⁵ a tomu se može dodati i da je izdao i potvrdu oporučnim izvršiteljima oporučiteljima kada bi predstavili inventar u zakonskome roku. Tako je on evidentirao uvodne dijelove u 28., 44. i 79. inventaru. Posljednji inventar, do sada još neobjavljen, pripada Dominki, supruzi mornara Martina pokojnoga Alegreta, težaka iz Zadra iz 1390. godine. U 33., 38., 43., 53. i 86. inventaru Perencan je zapisao uvod i relativno kratak popis stvari. U vezi s 43. inventarom stoji djelomično sačuvana potvrda o njegovu predstavljanju u bilježničkom registru kao i regist oporuke.³⁶ Na 44. i 53. inventar odnose se djelomično sačuvane oporuke i potvrde o predstavljanju tih inventara.³⁷ Oporuka koju navodi Ferrante u svome registu i Petar iz Sarzane u svome bastardelu odnosi se na 86. inventar težaka Humila Jurjevića iz 1392. godine.³⁸

Što se tiče kontinuiteta obavljanja Perencanove bilježničke službe, u predgovoru izdanja Kaptolskoga registra priređivači pretpostavljaju da je Perencan imao kraći prekid između 1374. i 1376. godine. Iako su njegovi bilježnički registri iz druge buste (DAZDd, BZ, PP, b. 2, fasc. 6) vrlo oštećeni, ipak im se čini da nema nijednoga dokumenta iz toga razdoblja.³⁹ Navedena se pretpostavka može potkrijepiti

³³ HR-DAZD-31-BZ, PP, b. I, fasc. 9, fol. 53v-54.

³⁴ Više o grafijskim osobitostima Perencanova rukopisa vidi u: Bartulović, PDFa, 30-36.

³⁵ Mijić, "Latinitet inventara", 16.

³⁶ HR-DAZD-31-BZ, PP, b. II, fasc. 15, fol. 36v-37; Znanstvena knjižnica Zadar (dalje: ZKZd), Zbirka rukopisa, ms. 461, Guerrin Ferrante, Regesti dell' Archivio notariale di Zara, fasc. 1, Pietro Perencan (dalje: GF), 1a, fol. 6.

³⁷ 44. inventar – HR-DAZD-31-BZ, PP, b. IV, fasc. 17 (4), fol. 5v-6 (oporuka), b. II, fasc. 16, fol. 35 (potvrda); 53. inventar – HR-DAZD-31-BZ, PP, b. IV, fasc. 17 (4), fol. 27-27v (oporuka), b. III, fasc. 6, fol. 3-3v (potvrda).

³⁸ ZKZd, GF, 1, fol. 7; HR-DAZD-31-BZ, Petrus de Sarzana (dalje: PS), b. III, fasc. 43, fol. 1.

³⁹ Karbić, Katušić, Pisačić, "Velika bilježnica", 9 i bilj. 4.

novim podacima na temelju uspostave kronologije pojedinih oštećenih ugovora iz Perencanova registra uz pomoć ultraljubičastoga svjetla kao i podacima iz bilježničkih registara njegovih kolega. U kronologiji isprava iz Perencanova bilježničkoga registra uistinu je vidljiv prekid u razdoblju od kraja 1373. godine do 29. kolovoza 1376. godine. Naime, treći svežnjić u drugoj busti završava nedovršenom bilježničkom ispravom unesenom 28. kolovoza 1373., a iza nje slijede dva prazna folija rezervirana za dovršenje te isprave i za prijepis ostalih iz izgubljenoga bastardela. Četvrti svežnjić počinje praznim folijem, na drugome foliju nedostaje početak prve isprave, a druga isprava ima datum 29. kolovoza 1376. godine. Među nezapisane isprave u trećemu svežnjiću druge buste treba uvrstiti i dvije iz listopada 1373. godine, na koje se godine 1375. poziva Vannes Bernardov iz Ferma⁴⁰ i jednu, na koju se poziva Petar iz Sarzane 20. veljače 1376. godine. Za razliku od Vannesa Bernardova Petar iz Sarzane, osim što navodi osnovne podatke o ispravi, potvrđuje i Perencanov prekid bilježničke službe koncem 1373. godine upotrebom priloga *olim et tunc (... scripto manu Petri dicti Perencani condam domini Acçonis de Padua, olim et tunc notarii iurati comunis Iadre, in M^o III^c LXXIII, indictione XII, die XII mensis nouembris)*.⁴¹ Na prekid službe također ukazuju i napomene o poništenju pojedinih ugovora na zahtjev ugovaratelja unesene rukom drugih bilježnika i službenih osoba u samome Perencanovu bilježničkom registru. U vrijeme Perencanove odsutnosti može se prepoznati nekoliko različitih rukopisa. Neki se od njih katkad ne mogu s pouzdanošću pripisati pojedinome bilježniku jer je riječ o vrlo kratkim napomenama i to najčešće djelomično očuvanima zbog oštećenja spisa. Stoga one ne pružaju dovoljno grafijskih osobitosti prema kojima bi se moglo utvrditi čiji je rukopis.⁴² Među rukopise koji se mogu prepoznati pripada rukopis Mihe de Nassisa, komunalnoga prokuratora,⁴³ što implicira da su se bilježnički registri nakon prestanka bilježnikove službe – bilo zbog premještaja, bilo zbog smrti – čuvali u komunalnoj prokuriji.⁴⁴

Jedini izravni podatak o Perencanu za to sporno razdoblje donosi opet Petar iz

⁴⁰ HR-DAZD-31-BZ, Vannes Bernardi de Firmo (dalje: VBF), b. I, fasc. 1/1, fol. 11, 22. Vidi popis Perencanovih isprava iz bilježničkoga registra, u koji su uključene i one izgubljene, u *Prilogu I.* doktorske disertacije Anite Bartulović, PDFA.

⁴¹ HR-DAZD-31-BZ, PS, b. II, fasc. 3, fol. 7v.

⁴² HR-DAZD-31-BZ, PP, b. II, fasc. 2, fol. 28 (svibanj 1374.), b. I, fasc. 17, fol. 1 (listopad 1374.), b. II, fasc. 2, fol. 10v (? 1374.). To isto vrijedi za zabilježbe nakon Perencanove smrti: b. II, fasc. 1, fol. 36 (1394.), b. IV, fasc. 7, fol. 18v (1397.), b. IV, fasc. 4, fol. 35v, fasc. 11, fol. 8 (1397?).

⁴³ HR-DAZD-31-BZ, PP, b. I, fasc. 16, fol. 22v, 23 (1375.), b. II, fasc. 1, fol. 29, fasc. 3, fol. 8, 21 (1376.). Usp. HR-DAZD-19-Inventari, b. I, inv. 36, fol. 2, inv. 37, fol. 2, inv. 41, fol. 6. Isto se tako nakon Perencanove smrti može prepoznati rukopis Petra iz Sarzane u b. III, fasc. 11, fol. 26 (1400.), b. I, fasc. 14, fol. 25v (1403.), b. II, fasc. 19, fol. 28v (god. ?), b. III, fasc. 1, fol. 5v (1412.). U posljednje je dvije napomene bilježnik naveo svoje ime.

⁴⁴ O načinu pohranjivanja pisane građe u dalmatinskim srednjovjekovnim komunama vidi: Serđo Dozoza, "Archivium comunis Jadre u XIV. stoljeću", *Radovi Zavoda povijesnih znanosti HAZU u Zadru* 48 (2006): 215-230; Milan Šufflay, *Dalmatinsko-hrvatska srednjovjekovna listina. Povijest hrvatskog notarijata od XI. do XV. stoljeća* (Zagreb: Darko Sagrak, 2000), 102.

Sarzane. U njegovu bastardelu nalazi se koncept dokumenta od 10. rujna 1375., iz kojega se saznaje da je u to vrijeme Perencan obavljao dužnost potkneževa vikara (zamjenika) na Cresu te zajedno s Desom Franjinim Dese iz Cresa dužnost prokuratora i sindika komuna Cres, Lubenice i Beli.⁴⁵ Sadržaj je toga koncepta u pravnome kontekstu općenit jer ne sadrži podatak o kakvoj je pritužbi, upućenoj na račun Jakova de Zadulinisa, prokuratora rapskoga plemića Stjepana de D(o)minea iz Raba⁴⁶ u odsutnosti, bila riječ. Saznaje se tek da ga Perencan, kao jedan od prokuratora i sindika, proziva pred zadarskim knezom zbog neodazivanja na ročište radi očitovanja. Nenavodenje predmeta pritužbe može se objasniti postojanjem drugoga dokumenta u predmetnoj vezi s navedenim, u kojemu je taj podatak zabilježen. Tako u dokumentu o postavljanju prokuratora iz kolovoza 1376. godine iz bastardela Petra iz Sarzane rapski plemić Stjepan de Dmine svoje prokurate, zadarske plemiće, već spomenutoga Jakova de Zadulinisa i Pavla de Paula, ovlašćuje posebnim mandatom da ulože prigovor protiv određenih osoba i posebno protiv komune Cres i Osor zbog pljačke njegove stoke.⁴⁷ Ta prokura protivničke strane otkriva što je bio konkretni predmet tužbe kojom se Perencan bavio kao prokurator i sindik creskih općina. Međutim, i dalje su nepoznate okolnosti Perencanova dolaska u službu potkneževa vikara na Cresu jer nisu sačuvani dokumenti o njegovu imenovanju kao ni podaci o ustroju komunalne vlasti na otoku Cresu neposredno poslije Zadarskoga mira. Nakon što su Mlečani 1358. godine opozvali Nikolu Cornera, svoga kneza na Cresu,⁴⁸ kralj Ludovik zasigurno je na mjesto kneza postavio osobu od svoga povjerenja kao i u većini dalmatinskih gradova.⁴⁹ No, nije poznato tko je obnašao službu kneza i potkneza na otoku Cresu od 1358. do 1371. godine zbog nedostatka izvora. Potom se 1371. godine spominje Jakov Saracen, kraljev komornik za Srijem i Pečuh te ujedno član Kraljevskoga povjerenstva za Dalmaciju i Hrvatsku, kojemu kralj daruje otoke Cres i Osor na doživotno uživanje odnosno u nasljedstvo ako ga Bog obdari potom-

⁴⁵ HR-DAZD-31-BZ, PS, b. II, fasc. 2, fol. 2. O toponimiji otoka Cresa i njegovih komuna vidi: Petar Skok, *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima. Toponomastička ispitivanja* (Zagreb: Jadranski institut JAZU, 1950), 34–36, 38.

⁴⁶ O Stjepanu de Domineu vidi: Dušan Mlacović, *Građani plemići – pad i uspon rapskog plemstva* (Zagreb: Leykam international, 2008), 120, 130, 133, 140-142, 153, 156, 230-231.

⁴⁷ HR-DAZD-31-BZ, PS, b. II, fasc. 1, fol. 15v.

⁴⁸ Ivan Lucić, *Povijesna svjedočanstva o Trogiru I*, preveo i uredio Jakov Stipišić (Split: Čakavski sabor, 1979), 594.

⁴⁹ O tome vidi: Nada Klaić, *Povijest Hrvata u razvijenom srednjem vijeku* (Zagreb: Školska knjiga 1976), 633; Branka Grbavac, "Zadarski plemići kao kraljevski vitezovi u doba Ludovika I. Anžuvinca", *Acta Histriae* 16 (2008): 89-116; Vitaliano Brunelli, *Storia della città de Zara dei tempi piu remoti sino al MDCCCXV compilata sulle fonti* (Venezia: Istituto Veneto de arti grafiche, 1913), 479-480. Nitko od navedenih autora ne spominje Cresko kneževstvo. Ivan Lajić, *Kvarnerski otoci – demografski razvoj i povijesne mijene* (Zagreb: Institut za migracije i narodnosti, 2006), 59, polazi od pretpostavke da su otoci Cres i Lošinj te djelomice Rab imali i dalje poseban status u odnosima prema Veneciji bez obzira na to što su pripali Ludoviku prema odredbama Zadarskoga mira.

stvom.⁵⁰ Tko je bio knežev zamjenik, to jest potknez i u kakvome su odnosu bili knez, potknez i sam Perencan, ostaje otvoreno pitanje. Nakon završene službe na Cresu Perencan se vratio na svoje staro mjesto komunalnoga bilježnika u Zadru, što je očito na temelju daljnjih unosa u njegovu bilježničkom registru.

Ostali podaci o Perencanovu društvenom djelovanju pronađeni u registrima ostalih bilježnika odnose se na njega kao svjedoka pri sastavljanju različitih isprava i to u nekoliko navrata. Jednom je to bilo kod Ivana de Casulisa⁵¹ i Petra iz Sarzane,⁵² dva puta kod Artikucija iz Rivignana⁵³ te čak šest puta kod Nikole de Fluminea.⁵⁴ Perencan je kod posljednjega bio svjedokom sklapanja različitih vrsta ugovora i sastavljanja dokumenata (kupoprodaja, kreditno poslovanje u dva navrata, davanje zemlje u zakup, imenovanje prokuratora). Moglo bi se pretpostaviti da mu je Perencan na neki način bio jedan od "sumentora". Naime, Perencan Nikolu bilježi trinaest puta u ulozi svjedoka s oznakom *notarius* tijekom 1389. i 1390. godine⁵⁵ (od toga devet puta u društvu kurijalnoga bilježnika Vannesa pokojnoga Dominika iz Ferma), a prije toga bez oznake *notarius* godine 1385. kao svjedoka i 1387. godine kao vjerovnika.⁵⁶ Perencan je poznao Nikolina strica Kolana i oca Mišola. Obojica su Perencanu i klijenti i svjedoci, a posljednji više puta u periodu od 1378. do 1384. godine⁵⁷ pa nije isključena mogućnost očeve preporuke. No, Perencanov je mentorski utjecaj bio znatno manji u odnosu na Artikucijev, kod kojega se Nikola također pojavljuje kao svjedok i ugovaratelj,⁵⁸ a to je očigledno usporedbom načina koncipiranja spisa u registrima trojice bilježnika.⁵⁹

⁵⁰ CD XIV, 361-362.

⁵¹ HR-DAZD-31-BZ, Iohannes de Casulis, b. I, fasc. 2/1, fol. 61 (1383.).

⁵² HR-DAZD-31-BZ, PS, b. II, fasc. 27, fol. 5 (1387.).

⁵³ HR-DAZD-31-BZ, Articutus de Rivignano (dalje: AR), b. IV, fasc. 3/2, fol. 86v (1386.), b. IV, fasc. 4, fol. 29v (1387.).

⁵⁴ HR-DAZD-31-BZ, Nicolaus de Flumine (dalje: NF), b. I, fasc. 1/1, fol. 4 (ovaj ugovor iz bastardela sadržajem odgovara onom iz registra b. I, fasc. 2/1, fol. 8v), fol. 5v, 11v (= b. I, fasc. 2/1, fol. 15v), fol. 13, b. I, fasc. 1/2, fol. 6v (1389.), b. I, fasc. 2/1, fol. 24v (1391.).

⁵⁵ HR-DAZD-31-BZ, PP, b. IV, fasc. 7, fol. 3, 3v (dva ugovora), fol. 6v, 24, 24v (dva ugovora), fol. 27v, 28v, 29v, b. IV, fasc. 8, fol. 9, 9v, 11.

⁵⁶ HR-DAZD-31-BZ, PP, b. III, fasc. 11, fol. 25 (svjedok), b. IV, fasc. 2, fol. 24v (vjerovnik).

⁵⁷ HR-DAZD-31-BZ, PP, b. I, fasc. 1, fol. 2v, fasc. 4, fol. 18-18v, fasc. 5, fol. 6-6v, fasc. 7, fol. 19v, fasc. 10, fol. 28, 38, 42v, fasc. 12, fol. 12, fasc. 17, fol. 10v, b. II, fasc. 2, fol. 9v, fasc. 7, fol. 46v-47, fasc. 8, fol. 16v (Kolan); HR-DAZD-31-BZ, PP, b. I, fasc. 5, fol. 6-6v, b. II, fasc. 7, fol. 55, fasc. 8, fol. 8, fasc. 11, fol. 15, 16v, fasc. 14, fol. 22v, b. III, fasc. 7, fol. 31, fasc. 8, fol. 19, 35 (Mišol).

⁵⁸ HR-DAZD-31-BZ, AR, b. I, fasc. 2, fol. 90, 99v (1386.), fasc. 3/1, fol. 21v (1387.), b. II, fasc. 4, fol. 10, 48v, 60 (1389.) itd.

⁵⁹ Na svakoj gornjoj margini Artikucije bilježi godinu i indiciju od utjelovljenja, Vannes samo prilikom promjene godine ili indicije, dok Perencan to ne bilježi. *Datum temporale* Artikucije izdvaja kao naslov, a Vannes i Perencan ne. Sva trojica naslov isprave smještaju na lijevu marginu. Kada je isprava izdana, Artikucije na lijevoj margini ispod naslova isprave zapisuje *feci in auctoritate* + ime u dativu, Vannes *publicata*, a Perencan *facta*. Na kraju isprave Artikucije piše ime suca egzaminatora u formuli *Et huic instrumento se subscripsit XY examinador*, Vannes iza formule *actum* navodi *Ego XY examinador*, a Perencan ime i prezime suca egzaminatora zajedno s pripadajućom apozicijom upisuje na lijevoj margini ispod oznake *facta* ili naslova isprave.

Osim funkcije svjedoka Perencan je po dodijeljenoj službenoj dužnosti stavljao svoj bilježnički potpis na prijepise različitih dokumenata koji su učinili drugi bilježnici sedamdesetih godina 14. stoljeća i to Lovre de Alexandrinis iz Regija,⁶⁰ Bartolomej pokojnoga Paganinija iz Bologne⁶¹ i Bartolomej Ivanov iz Padove.⁶² Godine 1379. Perencan je imao neuobičajenu ulogu u dokumentu koji je sastavio bilježnik Peron ser Tavitolija Perucija iz Cingolija. Potpisujući se tom prilikom umjesto rektora, on stavlja vrlo zanimljivu primjedbu koja glasi: *Ego Petrus dictus Perencanus condam domini Açonis de Lemicetis de Padua, imperiali auctoritate et comunis Iadre notarius et iussu ac mandato suprascripti domini Iohannis de Petriçou, rectoris Iadre, loco eius me subscripsi, quia scribere nescit.*⁶³ Kurija je tom prilikom prodala putem dražbe kuću dužnika Bogdana Ligatića iz Tkona kako bi se na taj način podmirio dug na zahtjev vjerovnice Katarine, udovice Mihe de Sloradisa, te su rektori kao komunalni službenici⁶⁴ svojom ovlašću uveli u posjed kupljene kuće Ivana de Viticora jer je ponudio najveću cijenu na dražbi.⁶⁵ Iz Perencanove izjave proizlazi da uopće nije bilo relevantno je li rektor pismen, a nepismenost (primjerice Ivanu de Petriçou) nije bila preprekom u vršenju komunalne službe.⁶⁶

Na temelju novih spoznaja mogu se unijeti ispravci dosadašnjih podataka o kraju Perencanove bilježničke službe. Budući da su dokumenti iz četvrte buste dosta oštećeni, na osnovi podatka iz regesta Guerrina Ferrantea, u kojima se navodi da je posljednja poznata Perencanova bilježnička isprava oporuka težaka Humila Jurjevića napisana 7. kolovoza 1391., opravdano se zaključuje u predgovoru Kaptolskoga registra⁶⁷ da se Perencan prestao baviti bilježničkom praksom nešto ranije nego kaptolskom, u čijoj je službi zabilježio posljednji unos 5. ožujka 1392. godine. Sada se sa sigurnošću može ustvrditi da je on istovremeno prestao obavljati bilježničku i kaptolsku službu jer je posljednji unos, vidljiv pod ultraljubičastim svjetlom, u bilježničkome registru bio 6. ožujka 1392. godine.⁶⁸

U samim počecima svojega djelovanja u Zadru Perencan nije bio jedini bilježnik rodом iz Padove. Šezdesetih je godina 14. stoljeća uz njega u Zadru djelovalo još

⁶⁰ CD X, 625-626. Premda nije naznačen datum prijepisa priznanice o primitku miraza iz 1341. godine, okvirno se može smjestiti u 70-e godine 14. stoljeća kada se Lovre iz Regija pojavljuje kao bilježnik u Zadru.

⁶¹ CD XI, 397-400 (prijepis brevijarija dražbe iz 1347. učinjen 1370. godine).

⁶² CD XI, 238 (prijepis oporuke iz 1345. učinjen 1373. godine).

⁶³ CD XVI, 50.

⁶⁴ O funkciji rektora vidi: Beuc, "Statut zadarske komune", 520.

⁶⁵ O dražbovnome postupku vidi: Popić, *Krojenje pravde*, 153-155.

⁶⁶ O tome kako su nepismeni patriciji mogli obnašati sudske funkcije vidi: Popić, *Krojenje pravde*, 79. Općenito o usmenosti i pismenosti u pravnoj kulturi srednjovjekovnih dalmatinskih komuna vidi: Nela Lonza, "Pravna kultura srednjovjekovne Dalmacije između usmenosti i pismenosti", *Zbornik Pravnog fakulteta Zagreb* 63 (2013), br. 5-6: 1203-1232.

⁶⁷ Karbić, Katušić, Pisačić, "Velika bilježnica", 9-10.

⁶⁸ HR-DAZD-31-BZ, PP, b. IV, fasc. 12, fol. 16.

barem osam bilježnika.⁶⁹ Od spomenute su osmorice bilježnika čak četvorica od njih Perencanovi sugrađani i to: Ko(n)rad pokojnoga Rangerija (1349. – 1362.) i njegov sin Rangerije (1356. – 1361.), Isnard de Romanato (1362. – 1368.) i Bartolomej Andrijin (1362. – 1364.). Tolika koncentracija bilježnika iz Padove u tome periodu navodi na pretpostavku da su oni u Zadar došli na preporuku zadarskoga nadbiskupa Nikole de Matafarisa (1333. – 1367.). Naime, Nikola de Matafaris od najranijega se djetinjstva školovao u Italiji te je 1320. godine postao doktor kanonskoga prava i biskupski vikar u Padovi. Uskoro se povezo s Anžuvincima te godine 1330. nosi naslov varadinskoga kanonika, a godine 1333. zalaganjem Anžuvincina postaje zadarskim nadbiskupom. Nakon Ludovikova neuspješnoga oslobađanja Zadra od mletačke opsade (1345. – 1346.) odlazi u progonstvo u Padovu i zauzima ponovno mjesto biskupskoga vikara. Na tome položaju ostaje sve do početka 1358. godine.⁷⁰ Zacijelo nije opet slučajno da su uoči i u vrijeme prvih godina biskupovanja Nikole de Matafarisa u Zadru djelovala također trojica bilježnika iz Padove i to Antun (1329.), Gerard (1332. – 1337.) i Vid, sin gospodina Benedikta (1335.).⁷¹

Bez obzira na to kako je Perencan došao u Zadar, ostaje neosporna činjenica da je on kao bilježnik djelovao dugi niz godina u Zadarskoj komuni. Perencan je nedugo nakon prestanka službe zasigurno preminuo u Zadru početkom 1393. godine. Naime, Petar iz Sarzane, pozivajući se u ispravi iz veljače 1393. godine na spomenutu oporuku Humila Jurjevića, eksplicitno naglašava u Perencanovoj imenskoj formuli da je on umro (*condam Petri Perençani*),⁷² dok mjesec dana prije označava da Perencan više nije u službi Zadarske komune (*manu Petri Perençani, olim notarii iurati Iadre*),⁷³ isto kao što je naveo i u ispravi iz 1375. godine kada se Perencan našao na Cresu. Artikucije iz Rivignana, pak, u priznanici iz ožujka 1393. godine, navodeći Perencanovu ispravu, bilježi da on nije u službi Zadarske komune (*manu ser Petri dicti Perenzani de Padua, olim iurati notarii Iadre*),⁷⁴ dok u ispravi iz lipnja 1392. nema nikakve obavijesti o tome (*manu ser Petri dicti Perençani, iurati notarii Iadre*).⁷⁵ Dakle, Petar iz Sarzane određeniji je u davanju obavijesti o Perencanovoj smrti upotrebom priloga *condam* uz njegovo ime. I u znatno kasnijim godinama Petar iz Sarzane katkad piše u Perencanovoj imenskoj formuli da je on pokojni, a katkad ne,⁷⁶ dok Artikucije navodi ustaljenu

⁶⁹ Grbavac, "Zadarski notari", 70, 169-170.

⁷⁰ Podaci o Nikoli de Matafarisu prema Klaić, Petricioli, *Povijest Zadra u srednjem vijeku*, 337-344.

⁷¹ Prema popisu bilježnika u: Grbavac, "Zadarski notari", 168.

⁷² HR-DAZD-31-BZ, PS, b. III, fasc. 43, fol. 1 (13. veljače 1393.).

⁷³ HR-DAZD-31-BZ, PS, b. III, fasc. 42, fol. 5 (1. siječnja 1393.).

⁷⁴ HR-DAZD-31-BZ, AR, b. II, fasc. 6, fol. 129 (3. ožujka 1393.).

⁷⁵ HR-DAZD-31-BZ, AR, b. II, fasc. 6, fol. 75v (3. lipnja 1392.).

⁷⁶ *Condam* u HR-DAZD-31-BZ, PS, b. III, fasc. 57, fol. 23 (1395.), b. IV, fasc. 72, fol. 8, fasc. 76, fol. 8v (1398.). Bez *condam* u HR-DAZD-31-BZ, PS, b. III, fasc. 44, fol. 15v (1393.); Mladen Ančić, ur., "Registar Petra de Sarçane (Srednjovjekovni registri Zadarskog i Splitskog kaptola, sv. 1)", *Fontes* 15 (2009):

sintagmu *olim et tunc notarii*.⁷⁷ Nedosljednost u navođenju priloga *condam*, kako očito pokazuju primjeri prilikom pozivanja na isprave koje su sastavili davno preminuli bilježnici, bila je uobičajena bilježnička praksa.⁷⁸

Privatni život Petra Perencana

O Perencanovu osobnom životu u dosadašnjoj literaturi nema podataka. Novi podaci otkrivaju neke pojedinosti o njegovoj materijalnoj situiranosti i obiteljskome životu.

U eshatokolu je nekih isprava iz registra Perencan naveo u formuli *actum locale* četiri adrese u Zadru, na kojima je živio u razdoblju od 1370. do 1385. godine i to: *in confinio Sancte Anastaxie*,⁷⁹ *iuxta ecclesiam Sancti Michaelis*,⁸⁰ *in confinio Arsenatus*⁸¹ i *in confinio Castri veteris*.⁸² Ima dosta isprava gdje u formuli *actum* ispušta adresu svoga obitavanja zapisujući samo skraćeno *Actum Iadre in domo habitationis mei notarii*. Takvih isprava ima najviše iz 1372. godine⁸³ pa se može pretpostaviti da je boravio pored crkve Sv. Mihovila, koju je spomenuo koncem 1370. godine. Odgovor na pitanje je li riječ o Perencanovim vlastitim nekretninama jedino bi mogao potvrditi eventualni njegov privatni kupoprodajni ugovor, ali takav nije pronađen u sačuvanim registrima desetorice bilježnika iz razdoblja Perencanova djelovanja. To ne isključuje pretpostavku da bi neka od kuća na navedenim adresama mogla biti u njegovu vlasništvu jer je veliki broj sačuvanih bilježničkih spisa fragmentarno sačuvan, a još veći broj izgubljen.⁸⁴ Tomu u prilog ide što Artikucije iz Rivignana često u formuli *actum locale* u razdoblju od 1384. do 1386. godine bilježi adresu svoga stanovanja u četvrti Sv. Stjepana.⁸⁵ Potom za tu posljednju godinu navodi *Actum Iadre in contrata Sancti Stephani in dicta domo uendita habitationis mei notarii infrascripti (...)*,⁸⁶ što upućuje na to da je kuća bila nekoć u njegovu vlasništvu, a u trenutku sastavljanja ugovora u vlasništvu drugoga prodavatelja.

95-96, 128 (za 1395. g.), 115 (za 1396. g.).

⁷⁷ HR-DAZD-31-BZ, AR, b. 5, fasc. 1, fol. 207v (1399.).

⁷⁸ Npr. HR-DAZD-31-BZ, PP, b. I, fasc. 7, fol. 29, fasc. 12, fol. 5v, fasc. 13, fol. 26 (Blaž Mihovila Leonardova), b. I, fasc. 11, fol. 16v-17 (Vid iz Padove), b. I, fasc. 16, fol. 9v (Aleksandar Ugolinija de Stella), itd.

⁷⁹ HR-DAZD-31-BZ, PP, b. I, fasc. 13, fol. 18 (siječanj 1370.).

⁸⁰ HR-DAZD-31-BZ, PP, b. I, fasc. 14, fol. 45 (studeni 1370.).

⁸¹ HR-DAZD-31-BZ, PP, b. II, fasc. 3, fol. 4v, b. I, fasc. 14, fol. 57, fasc. 17, fol. 25v (listopad, prosinac 1373.).

⁸² HR-DAZD-31-BZ, PP, b. II, fasc. 6, fol. 3v, fasc. 7, fol. 19v (1377.), b. II, fasc. 9, fol. 20, 23 (1378.), b. II, fasc. 16, fol. 4v (1380.), b. II, fasc. 18, fol. 5, b. III, fasc. 2, fol. 23v, fasc. 3, fol. 33-34, 36 (1381.), b. III, fasc. 4, fol. 29, 29v (1382.), b. III, fasc. 6, fol. 21, 24 (1383.), b. III, fasc. 10, fol. 32v (1385.).

⁸³ HR-DAZD-31-BZ, PP, b. I, fasc. 13, fol. 3 (1370.), b. I, fasc. 16, fol. 10v, 14v, 22, 27v, 28v, 29, 30v, 31v, 32v, 34, 35v, fasc. 17, fol. 18v (1372.), b. I, fasc. 9, fol. 30 (1373.).

⁸⁴ Vidi popis Perencanovih suvremenika bilježnika: Grbavac, "Zadarski notari", 168-172.

⁸⁵ CD XVI, 471; HR-DAZD-31-BZ, AR, b. I, fasc. 1, fol. 2, 2v, 11, 22v, 23, 24, itd. (1384.), b. I, fasc. 1, fol. 177v, 178, itd. (1385.), b. I, fasc. 2, fol. 10v, 63v, 64, itd. (1386.).

⁸⁶ CD XVII, 33.

Osim kuća, za koje se ne može pobliže odrediti karakter Perencanova vlasništva nad njima, Perencan se spominje kao vlasnik nekretnine u uvali Dražanica (Dražanica) Mala na predjelu današnjega Borika. Taj podatak zapisuje bilježnik Rajmund de Modiis navodeći granice zemljišne čestice koju je kupio bilježnik Artikucije iz Rivignana u travnju 1388. godine.⁸⁷

Prema Zadarskome statutu svaki je *forensis* odnosno svatko tko nije potjecao iz Zadra mogao, ako boravi sa svojom obitelji, postati građaninom Zadra.⁸⁸ Moguće je da navedenoj statutarnoj odredbi nisu morali strogo podlijegati i bilježnici, odnosno općenito komunalni službenici stranoga podrijetla, kao osobe od posebnog društvenoga značenja.⁸⁹ Iako nigdje nije naveden Perencanov pravni status, vrlo je vjerojatno bio *habitor*, a to se može zaključiti analogijom prema pravnome statusu bilježnika stranaca u Zadarskoj komuni.⁹⁰ Među bilježnicima s potvrđenim statusom *habitor ladre* mogu se pronaći bilježnici u čijoj se imenskoj formuli naglašava pripadnost civitetu grada iz kojega potječu.⁹¹ Imenska formula pak samoga Perencana ne sadrži oznaku civiteta, ali na nju upućuje oznaka *ser*. Naime, u svakome kaptolskom dokumentu Perencan uz svoje vlastito ime stavlja tu titulu i to u rečenici koja počinje: *Nos uero humilibus precibus et iustis petitionibus quorumcumque inclinati (...)*. Oznaka *ser*, dakle, nije bila povezana sa stjecanjem zadarskoga civiteta nego, označava nasljednost titule odnosno Perencanovu pripadnost civitetu Padove. Pri navođenju titule *ser* uz Perencanovo ime mogu se pak zapaziti određene nedosljednosti kod pojedinih bilježnika. Tako Ivan de Casulis,

⁸⁷ HR-DAZD-31-BZ, RM, b. I, fasc. 1, fol. 268.

⁸⁸ Josip Kolanović, Mate Križman, ur. i prev., *Zadarski statut* (Zadar; Zagreb: Matica hrvatska; Hrvatski državni arhiv, 1997), knj. V, gl. 35, str. 494. O položaju stranaca u dalmatinskim komunama vidi: Tomislav Raukar, "Cives, habitatores, forenses u srednjovjekovnim dalmatinskim gradovima", *Historijski zbornik* 29-30 (1976 – 1977): 139-147; Ante Birin, "Pravni položaj stranaca u statutima dalmatinskih komunata", *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU* 20 (2003): 59-94.

⁸⁹ Kao ilustrativan primjer "elitiziranja" pojedinih društvenih slojeva, među kojima se nalaze i komunalni službenici, vidi primjerice: Zrinka Pešorda Vardić, "Pučka vlastela: Društvena struktura dubrovačke bratovštine Sv. Antuna u kasnom srednjem vijeku", *Povijesni prilozi* 33 (2007): 215-237.

⁹⁰ Primjerice: Bartolomej pokojnoga ser Paganinija iz Bologne (HR-DAZD-31-BZ, Raymundus de Modiis (dalje: RM), b. I, fasc. 1, fol. 108; HR-DAZD-31-BZ, PP, b. I, fasc. 4, fol. 20, fasc. 6, fol. 20v, fasc. 16, fol. 29, b. II, fasc. 7, fol. 27, fasc. 8, fol. 12v, fasc. 9, fol. 2, fasc. 11, fol. 7, fasc. 12, fol. 10v, fasc. 18, fol. 18v, b. III, fasc. 8, fol. 1v), Ivan de Casulis (HR-DAZD-31-BZ, PS, b. III, fasc. 38, fol. 5v; HR-DAZD-31-BZ, RM, b. I, fasc. 1, fol. 154v, 159, 333, 340; HR-DAZD-31-BZ, AR, b. II, fasc. 6, fol. 34), Petar iz Sarzane (HR-DAZD-31-BZ, PP, b. II, fasc. 9, fol. 2, 30, fasc. 15, fol. 3v itd.), Artikucije iz Rivignana (HR-DAZD-31-BZ, RM, b. I, fasc. 1, fol. 164, 175, 184v, 190v, 340; DAZD, BZ, VBF, b. I, fasc. 1/11, fol. 175), Isnard iz Padove (HR-DAZD-31-BZ, PP, b. I, fasc. 3, fol. 12v, fasc. 4, fol. 20, 31v itd.) Bartolomej Ivanov iz Padove (HR-DAZD-31-BZ, PP, b. I, fasc. 16, fol. 21v, 25) i drugi.

⁹¹ Primjerice *ciuis Padue* ili *Paduanus* za: Konrada pokojnoga Rangerija u HR-DAZD-31-BZ, PP, b. I, fasc. 5, fol. 10v, fasc. 7, fol. 9, b. II, fasc. 7, fol. 44v. Isnarda pokojnoga Romanato de Romanato u HR-DAZD-31-BZ, PP, b. I, fasc. 1, fol. 4, fasc. 5, fol. 47v, fasc. 10, fol. 6v, fasc. 14, fol. 58, b. II, fasc. 7, fol. 44v. Ili *ciuis Iustinopolitanus* za: Beltrama de Tarsia u HR-DAZD-31-BZ, PP, b. I, fasc. 7, fol. 6v, fasc. 8, fol. 36, fasc. 9, fol. 25, 25v, 26v itd.

Petar iz Sarzane, Artikucije iz Rivignana i Nikola de Flumine⁹² uz Perencanovo ime najčešće stavljaju titulu *ser*,⁹³ ali bez poblize oznake pravnoga statusa, dok ju Vannes Bernardov iz Ferma i Jordan de Nosdrogna ne pišu.⁹⁴ Razlog nedosljednosti u navođenju titule *ser* može se objasniti time što se prilikom pozivanja na nečije isprave ona obično ispušta. Upravo to potvrđuju svojim unosima posljednja dvojica bilježnika kod kojih Perencanovo ime stoji isključivo u vezi s redigiranim ispravama, a ne kao ime svjedoka ili klijenta.

Podaci o Perencanovu obiteljskom životu neznatni su u usporedbi s, primjerice, bilježnikom Bartolomejom iz Bologne, čiji su ugovori i oporuke, kako njegovi, tako i članova njegove uže obitelji, sačuvani u većemu broju.⁹⁵ Jedino se zna da je Perencan imao sina imenom Azon (*ser Azo/Açço, filius ser Petri dicti Perenzani de Padua, notarii Iadre iurati*), koji se pojavljuje u trima ispravama iz 1388. i 1389. godine kao prokurator.⁹⁶ Jedna osoba imenom Azon iz Padove pojavljuje se sedam godina poslije kada je trebala – zajedno s Ivanom Saracenom, knezom Osora i Cresa, i s nekolicinom plemića – istražiti istinitost iznesenih optužbi Pažana za nasilja koja su počinili Zadrani.⁹⁷ Iako nije naveden patronim u imenskoj formuli toga Padovanca Azona, s obzirom na višestruke koincidencije – počevši od toga da je dvadesetak godina prije Perencan obavljao dužnost potkneževa vikara na Cresu i to u doba Jakova Saracena, brata Ivana Saracena,⁹⁸ da je podrijetlom iz Padove, da je Perencanovu ocu i sinu bilo ime Azon – nema razloga posumnjati da je uistinu riječ o Perencanovu sinu.

Očito je da je pregršt podataka, koji bi svjedočili o Perencanovoj društvenoj i gospodarskoj angažiranosti te obiteljskom životu, izgubljeno uzevši u obzir činjenicu da su u njegovu registru sačuvane brojne privatne isprave koje su dali sastaviti njegovi kolege bilježnici. Kao Perencanovi klijenti u tim se ispravama pojavljuju zadarski bilježnici Egidije iz Ripatransonea,⁹⁹ Beltram de Tarsia,¹⁰⁰ prezbiter

⁹² Osim jednom kada je naveo vjerojatno zabunom pravni status *ciuis* (HR-DAZD-31-BZ, NF, b. I, fasc. 1/2, fol. 6v).

⁹³ Vidi bilješku 51-54.

⁹⁴ HR-DAZD-31-BZ, VBF, b. I, fasc. 1/1, fol. 11, 22, fasc. 1/4, fol. 35v, 86, fasc. 1/11, fol. 168, itd.; HR-DAZD-31-BZ, Iordanus de Nosdrogna, b. I, fasc. 1/1, fol. 15.

⁹⁵ Primjerice: HR-DAZD-31-BZ, RM, b. I, fasc. 1, fol. 108 (kupoprodajni ugovor), HR-DAZD-31-BZ, AR, b. I, fasc. 2, fol. 52 (ugovor o mirazu njegove druge supruge Katarine), HR-DAZD-31-BZ, AR, b. V, fasc. 3, fol. 116v (njegova oporuka), HR-DAZD-31-BZ, PP, b. I, fasc. 3, fol. 27-27v (oporuca njegova oca), DAZD, BZ, RM, b. I, fasc. 3/1, fol. 26v (oporuca njegove prve supruge Agnezine), HR-DAZD-31-BZ, AR, b. V, fasc. 3, fol. 94v-95 (oporuca njegove kćeri Ivane) itd.

⁹⁶ HR-DAZD-31-BZ, RM, b. I, fasc. 1, fol. 340 (= b. I, fasc. 2/4, fol. 131v); HR-DAZD-31-BZ, PS, b. II, fasc. 29, fol. 3v, b. II, fasc. 30, fol. 4.

⁹⁷ CD XVIII, 137 (1396.).

⁹⁸ CD XVII, 525, CD XVIII, 129-131.

⁹⁹ HR-DAZD-31-BZ, PP, b. I, fasc. 1, fol. 7-7v.

¹⁰⁰ HR-DAZD-31-BZ, PP, b. I, fasc. 6, fol. 9v, fasc. 8, fol. 13v-14.

Ilija,¹⁰¹ Jordan de Nosdrogna,¹⁰² Bartolomej iz Bologne,¹⁰³ Albert de Saladinis,¹⁰⁴ Ivan de Casulis,¹⁰⁵ Petar iz Sarzane¹⁰⁶ i Artikucije iz Rivignana¹⁰⁷ u svojstvu kupaca, prodavatelja, najmodavaca, zajmodavaca i zajmoprimalca, prokuratora, izvršitelja oporuka i tako dalje. Među tim se bilježnicima najviše ističu kao svjedoci i ugovaratelji Bartolomej iz Bologne,¹⁰⁸ čije se razdoblje djelovanja poklapa s Perencanovim, i Albert de Saladinis. I u Albertovu slučaju mogao bi se primijeniti koncept o Perencanovu mentorstvu ili sumentorstvu jer je u prvoj godini svoje bilježničke službe, a to je 1377. godina, bio svjedok kod Perencana čak trideset i tri puta od zabilježenih šesdeset i devet u razdoblju od 1377. do 1381. godine,¹⁰⁹ a prije toga deset puta.¹¹⁰ No, odnos mentora i učenika-pripravnika nije recipročno potvrđen iz razloga što je izgubljen Albertov bilježnički registar. Moguće je da je Perencan, s obzirom na učestalost spomenute dvojice bilježnika u svojstvu stranaka i svjedoka, baš kod njih najviše sklapao svoje privatne ugovore iz osjećaja uzajamne kolegijalnosti ili prijateljstva. Nažalost, to će ostati nepoznanica jer su oba registra izgubljena.

Zaključak

Budući da do sada zadarski bilježnik Petar Perencan nije bio predmet posebnoga istraživanja, spoznaje o njemu općega su karaktera, a odnose se na njegovo obnašanje službe komunalnoga bilježnika (1365. – 1391.), kurijalnoga bilježnika (travanj i svibanj 1366., ožujak i travanj 1367.) i to na mjestu Ivana de Polisa te kaptolskoga pisara (1380. – 1392.) kao i na njegov prekid službe od 1374. do 1376. godine pod nepoznatim okolnostima.

Uvidom u (najvećim dijelom neobjavljen) arhivsku građu iz zadarskoga Državnog arhiva u ovome se radu prikupljeni i analizirani podaci mogu smatrati prilogom Perencanovu životopisu, a to su: revidiranje vremena prestanka njegove

¹⁰¹ HR-DAZD-31-BZ, PP, b. I, fasc. 2, fol. 10.

¹⁰² HR-DAZD-31-BZ, PP, b. I, fasc. 13, fol. 13, 13-13v, b. III, fasc. 2, fol. 29-29v.

¹⁰³ HR-DAZD-31-BZ, PP, b. III, fasc. 7, fol. 1 (nastavlja se na fol. 2 zbog pogreške u paginaciji), b. IV, fasc. 1, fol. 1-2.

¹⁰⁴ HR-DAZD-31-BZ, PP, b. I, fasc. 17, fol. 15v, b. II, fasc. 7, fol. 48v-49, 49 (dva ugovora), b. II, fasc. 11, fol. 3, b. II, fasc. 15, fol. 3-3v, b. III, fasc. 12, fol. 7.

¹⁰⁵ HR-DAZD-31-BZ, PP, b. III, fasc. 10, fol. 14-14v, 36v-37, b. III, fasc. 11, fol. 4.

¹⁰⁶ HR-DAZD-31-BZ, PP, b. IV, fasc. 1, fol. 27-27v.

¹⁰⁷ HR-DAZD-31-BZ, PP, b. IV, fasc. 10, fol. 8-9, 9-9v.

¹⁰⁸ Za Bartolomeja vidi još bilj. 95. Često je i svjedok (HR-DAZD-31-BZ, PP, b. I, fasc. 4, fol. 20, fasc. 6, fol. 20v, fasc. 10, fol. 35v, fasc. 11, fol. 30, fasc. 16, fol. 29, b. II, fasc. 4, fol. 6v, fasc. 7, fol. 27 (dva puta), fasc. 8, fol. 12v, fasc. 9, fol. 2, fasc. 11, fol. 7, fasc. 12, fol. 10v, fasc. 18, fol. 18v, b. III, fasc. 8, fol. 1v).

¹⁰⁹ Za 1377. i 1378. godinu vidi u drugoj busti fasc. 6, 8 i 9; HR-DAZD-31-BZ, PP, b. II, fasc. 11, fol. 3, 6v, 9v, 19, fasc. 13, fol. 12v (1379.), b. II, fasc. 19, fol. 11 (1380.), b. II, fasc. 19, fol. 19 (1381.).

¹¹⁰ HR-DAZD-31-BZ, PP, b. I, fasc. 10, fol. 31v (veljača 1369.), b. I, fasc. 16, fol. 3, 11v, 24v, 25, 30, 33, fasc. 17, fol. 15v, 26v (1372.), b. II, fasc. 4, fol. 6-6v (1376.). No, za 14. lipnja 1372. (b. I, fasc. 16, fol. 24v) pojavljuje se s oznakom *notarius*, ali vjerojatno uslijed zabune zbog toga što je s njim bio svjedok bilježnik Marko de Maconia iz Padove, zadarski stanovnik.

službe, neki nepoznati spisi koji čine dio Perencanova bilježničkog korpusa, služba potkneževa vikara na Cresu i prokuratora creskih općina u razdoblju spomenutoga prekida komunalne službe (čime se objašnjava i određeni broj napomena u njegovu registru pisanih drugom rukom), njegova uloga svjedoka pri sastavljanju dokumenata od strane drugih bilježnika, Perencanovi službeni potpisi na dokumentima koje sastavljaju njegovi kolege, četiri adrese stanovanja u Zadru, posjedovanje nekretnine, njegov mogući pravni status, potvrda da je imao sina imenom Azon te utvrđivanje vremena smrti na temelju priloga *condam* i sintagme *olim iuratus* u njegovoj imenskoj formuli nakon što se povukao iz službe komunalnoga i kaptolskoga bilježnika.

Što se tiče prikupljenih podataka, može se primijetiti da iz razdoblja prve polovice Perencanove bilježničke službe postoji svega jedan podatak (četiri adrese stanovanja) koji potječe iz njegova registra. Ostalih podataka iz toga razdoblja o njemu nema zato što nije sačuvan nijedan drugi bilježnički registar izuzev onoga Lovre iz Reggija (1371. – 1372.), koji se sastoji od svega tri dokumenta irelevantna za Perencanov životopis. Najviše podataka, dakle, potječe iz druge polovice razdoblja njegova djelovanja od 1375. do 1392. godine iz registara sedmorice bilježnika. Ti podaci opet većim dijelom ne potječu iz Perencanovih privatnih isprava, koje bi svjedočile izravno o njegovoj gospodarskoj aktivnosti i obiteljskome životu. Za neke je od tih podataka (služba potkneževa zamjenika, karakter vlasništva nad kućama) otežano i sagledavanje političko-pravnog i društveno-ekonomskog konteksta zbog gubitka brojnih spisa administrativnoga karaktera.

Budući da je Perencan djelovao u Zadru skoro trideset godina, očekivao bi se nakon provedenoga istraživanja veći broj podataka o njegovu osobnom i društvenom životu u sačuvanim registrima deseterice njegovih kolega bilježnika. U tome je smislu posve neobično da nije sačuvana nijedna Perencanova privatna isprava pa ni oporuka, kao što su sačuvane privatne isprave i oporuke drugih bilježnika. Na temelju navedenih podataka proizlazi da su doista morala postojati četiri Perencanova ugovora, bilo kupoprodajna ili o najmu kuća, koje je zabilježio kao adrese svoga stanovanja kao i kupoprodajni ugovor za nekretninu na području današnjega Borika. Osim tih ugovora morali su postojati i dokumenti o njegovu imenovanju za kneževa vikara na Cresu kao i o imenovanju za prokuratora creskih općina. To su ugovori za koje se sa sigurnošću može tvrditi da su bili sklopljeni. Zsigurno su postojali i brojni drugi, ali o njima nema uopće sačuvanoga pisanog traga. Stoga se nedostatak većega broja podataka u Perencanovu životopisu treba s jedne strane pripisati gubitku velikoga broja različitih administrativnih spisa i registara bilježnika, bilo s dužim ili kraćim djelovanjem u njegovu vremenu te, s druge strane, pretežno fragmentarnoj očuvanosti postojećih registara, kao što je to slučaj, uostalom, i sa samim Perencanovim spisima.

Izvori

Hrvatska – Državni arhiv u Zadru, Zadar – fond 22 – Općina Zadar, Veliki dvor Zadarske komune.

Hrvatska – Državni arhiv u Zadru, Zadar – fond 31 – Bilježnici Zadra: Petrus Perençanus (1366. –1392.), Laurentius Alexandrinis de Regio (1371. – 1372.), Vannes Bernardi de Firmo (1375. –1404.), Petrus de Sarçana (1375. – 1416.), presbiter Helias (1378. – 1379.), Iohannes de Cassulis (1381. – 1417.), Articutius de Rivignano (1383. – 1416.), Raymundus de Modiis de Asula (1384. – 1389.), Nicolaus de Flumine (1389. – 1392.), Vannes Dominici de Firmo (1389. – 1395.), Iordanus de Nosdrogna (1390. – 1400.).

Hrvatska – Državni arhiv u Zadru, Zadar – fond 19 – Općina Zadar, Inventari zadarskih građana.

Hrvatska – Državni arhiv u Zadru, Zadar – fond 336 – Benediktinski samostan sv. Krševana.

Hrvatska – Državni arhiv u Zadru, Zadar – fond 337 – Benediktinski Samostan sv. Kuzme i Damjana na Pašmanu.

Hrvatska – Državni arhiv u Zadru, Zadar – fond 338 – Dominikanski samostan sv. Dominika.

Hrvatska – Državni arhiv u Zadru, Zadar – fond 339 – Samostan klarisa sv. Nikole.

Znanstvena knjižnica Zadar – Zbirka rukopisa, ms. 461, Guerrin Ferrante, *Regesti dell' Archivio notariale di Zara*, sv. 1, Pietro Perenzano.

Objavljeni izvori i literatura

Ančić, Mladen, ur. “Registar Artikucija iz Rivignana (Srednjovjekovni registri Zadarskog i Splitskog kaptola, sv. 3)”. *Fontes* 11 (2005): 11-313.

Ančić, Mladen, ur. “Registar Petra de Sarçane (Srednjovjekovni registri Zadarskog i Splitskog kaptola, sv. 1)”. *Fontes* 15 (2009): 15-144.

Ančić, Mladen. “Od tradicije sedam pobuda do dragovoljnih mletačkih podanika”. *Povijesni prilozi* 37 (2009): 43-96.

Bartulović, Anita. “Paleografska, diplomatička i filološka analiza spisa zadarskoga notara Petra Perencana (1361. – 1391.)”. Doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, 2014.

Beuc, Ivan. “Statut zadarske komune iz 1305. godine”. *Vjesnik Državnog arhiva u Rijeci* II (1954): 493-781.

Birin, Ante. “Pravni položaj stranaca u statutima dalmatinskih komuna”. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU* 20 (2003): 59-94.

Brunelli, Vitaliano. *Storia della città de Zara dei tempi piu remoti sino al MDCCCXV compilata sulle fonti*. Venezia: Istituto Veneto de arti grafiche, 1913.

Denifle, Heinrich. *Die Entstehung der Universitäten des Mittelalters bis 1400*. 1885. Reprint Graz: Akademische Druck- und Verlagsanstalt, 1956.

Dokoza, Serđo. "Archivium comunis Jadre u XIV. stoljeću". *Radovi Zavoda povijesnih znanosti HAZU u Zadru* 48 (2006): 215-230.

Grbavac, Branka. "Zadarski notari u 13. i 14. stoljeću". Magistarski rad, Sveučilište u Zagrebu, 2006.

Grbavac, Branka. "Notarijat na istočnojadranskoj obali od druge polovine 12. do kraja 14. stoljeća". Doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, 2010.

Grbavac, Branka. "Zadarski plemići kao kraljevski vitezovi u doba Ludovika I. Anžuvince". *Acta Histriae* 16 (2008): 89-116.

Gulin, Ante. *Srednjovjekovni Katedralni kaptol Svete Stošije*. Zagreb: HAZU, 2011.

Hastings, Rashdall. *The Universities of Europe in the Middle Ages*. Vol. I. Oxford: At the Clarendon Press, 1895.

Hastings, Rashdall. *The Universities of Europe in the Middle Ages*. Vol. II, part 1. 1895. Reprint London: Oxford University Press, 1936.

Karbić, Damir; **Katušić**, Maja; **Pisačić**, Ana, ur. "Velika bilježnica zadarskog kaptola (Srednjovjekovni registri zadarskog i splitskog kaptola, sv. 2)". *Fontes* 13 (2007): 5-296.

Klaić, Nada. *Povijest Hrvata u razvijenom srednjem vijeku*. Zagreb: Školska knjiga, 1976.

Klaić, Nada; **Petricioli**, Ivan. *Prošlost Zadra II: Povijest Zadra u srednjem vijeku do 1409*. Zadar: Filozofski fakultet, 1976.

Kolanović, Josip; **Križman**, Mate, ur. i prev. *Zadarski statut*. Zadar; Zagreb: Matica hrvatska; Hrvatski državni arhiv, 1997.

Lajić, Ivan. *Kvarnerski otoci – demografski razvoj i povijesne mijene*. Zagreb: Institut za migracije i narodnosti, 2006.

Leljak, Robert; **Kolanović**, Josip, ur. *Andreas condam Petri de Canturio 1353.-1355. Spisi zadarskih bilježnika*, sv. 4. Zadar: Državni arhiv u Zadru, 2001.

Leljak, Robert; **Kolanović**, Josip, ur. *Andreas condam Petri de Canturio 1355.-1356. Spisi zadarskih bilježnika*, sv. 5. Zadar: Državni arhiv u Zadru, 2003.

Leljak, Robert, ur. *Inventari fonda Veličajne općine zadarske Državnog arhiva u Zadru godine 1325.-1385*, sv. 1. Zadar: Državni arhiv u Zadru, 2006.

Lonza, Nela. "Pravna kultura srednjovjekovne Dalmacije između usmenosti i pismenosti". *Zbornik Pravnog fakulteta Zagreb* 63 (2013), br. 5-6: 1203-1232.

Lucić, Ivan. *Povijesna svjedočanstva o Trogiru I*. Preveo i uredio Jakov Stipišić. Split: Čakavski sabor, 1979.

- Mijić**, Linda. "Latinitet inventara fonda Veličajne općine zadarske Državnog arhiva u Zadru (godine 1325.-1385.)." Doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, 2014.
- Mlacović**, Dušan. *Građani plemići – pad i uspon rapskog plemstva*. Zagreb: Leykam international, 2008.
- Pešorda Vardić**, Zrinka. "Pučka vlastela: Društvena struktura dubrovačke bratovštine Sv. Antuna u kasnom srednjem vijeku". *Povijesni prilozi* 33 (2007): 215-237.
- Popić**, Tomislav. *Zadarski sud Curia maior ciuilium i njegovo djelovanje*. Doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, 2011.
- Popić**, Tomislav. *Krojenje pravde. Zadarsko sudstvo u srednjem vijeku (1358.-1458.)*. Zagreb: Plejada, 2014.
- Raukar**, Tomislav. "Cives, habitatores, forenses u srednjovjekovnim dalmatinskim gradovima". *Historijski zbornik* 29-30 (1976 – 1977): 139-147.
- Skok**, Petar. *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima. Toponomastička ispitivanja*. Zagreb: Jadranski institut JAZU, 1950.
- Smičiklas**, Tadija i dr., ur. *Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije (Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae)*, sv. X-XVI-II. Zagreb: JAZU, 1912. – 1990.
- Stipišić**, Jakov; **Zjačić**, Mirko, ur. *Spisi zadarskih bilježnika Ivana de Qualis, Nikole pokojnog Ivana i Gerarda iz Padove 1296.-1337. Spisi zadarskih bilježnika*. Sv. 2. Zadar: Državni arhiv u Zadru, 1969.
- Stipišić**, Jakov, ur. *Spisi zadarskog bilježnika Franje Manfreda de Surdis iz Piacenze 1349.-1350. Spisi zadarskih bilježnika*, sv. 3. Zadar: Historijski arhiv Zadar, 1977.
- Stipišić**, Jakov. *Pomoćne povijesne znanosti u teoriji i praksi*. Zagreb: Školska knjiga, 1991.
- Šufflay**, Milan. *Dalmatinsko-hrvatska srednjovjekovna listina. Povijest hrvatskog notarijata od XI. do XV. stoljeća*. Zagreb: Darko Sagrak, 2000.
- Zjačić**, Mirko, ur. *Spisi zadarskih bilježnika Henrika i Creste Tarallo 1279.-1308. Spisi zadarskih bilježnika*, sv. 1. Zadar: Državni arhiv u Zadru, 1959.

An Addition to the Biography of Petrus Perençanus, Notary from Zadar (1365 – 1392)

Anita Bartulović
Department of Classical Philology
University of Zadar
Mihovila Pavlinovića 1
23000 Zadar
Croatia
E-mail: abartulo@unizd.hr

Summary

Petar aka Perencan, son of the late Azon de Lemicetis from Padua, was active as a notary in Zadar during the second half of the 14th century. So far, he has not been in the focus of specific research and his biography consisted of only a few pieces of data. These basic facts were based on Perencan's preserved corpus related to his activity as a public (1365 – 1392), curial (1366 and 1367), and chapter notary (1380 – 1392), as well as the end of his communal service in the period between 1374 and 1376, under unclarified circumstances. Based on unpublished archival sources preserved at the State Archive in Zadar, the author has discovered various data to be added to Perencan's biography, namely concerning the end of his service (which has been corrected), some previously unknown documents that have now been included in his notarial corpus, the service of the vice-count's vicar on the island of Cres, and the procurators of the Cress communities, as well as his cooperation with other notaries, his ownership of a property, his legal status as a *habitor* – defined by means of analogy to the recorded statuses of his colleagues – his various addresses, his son Azon, and the time of his death. For some of these data, it is difficult to say something in great detail, especially concerning the nature of Perencan's ownership over houses at four different addresses where he used to live, or the circumstances that brought him to occupy the post of the vicecount's vicar on the island of Cres. The reason for the scarcity of data, as well as the fact that they are occasionally unrelated to the context of political, legal, social, or economic historical reality, must be sought in the fact that a relatively small amount of notary registers and other types of administrative documents has been preserved when compared to the number of notaries active during the almost thirty years of Perencan's activity.

Keywords: Middle Ages, Zadar, notary Petar Perencan, public life, private life, biographical sources